

Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα

Ενότητα 5^η : Το σιωνιστικό κίνημα και οι θεωρίες συνωμοσίας.

Μαρία Καβάλα,
Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Το σιωνιστικό κίνημα και οι θεωρίες συνωμοσίας.

Ο πολιτικός σιωνισμός και η βρετανική
πολιτική.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Το σιωνιστικό κίνημα
2. Οι αρχές του σιωνιστικού κινήματος
3. Το πρώτο συνέδριο
4. Κριτική του κινήματος
5. Οι παρεμβάσεις της Μ. Βρετανίας
6. Η επιμονή στο μύθο της εβραϊκής συνωμοσίας
7. Οι λειτουργίες του μύθου

Σκοποί ενότητας

- Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να αναδειχθεί πώς ο σιωνισμός είναι ένα εθνικιστικό κίνημα, το οποίο έχει ομοιότητες και διαφορές με τα άλλα εθνικιστικά κινήματα της εποχής του και με αυτόν τον τρόπο να απομακρυνθούμε από αντιλήψεις που συνδέουν το σιωνισμό με θεωρίες συνωμοσίας.

Το σιωνιστικό κίνημα (1/4)

Ο Σιωνισμός είναι πολιτικό κίνημα που ξεκίνησε τον 19ο αιώνα με σκοπό τη δημιουργία στην περιοχή της Παλαιστίνης ενός νέου εβραϊκού κράτους, που θα συγκέντρωνε όλους τους Εβραίους της διασποράς.

Διέφερε από τα υπόλοιπα εθνικά κινήματα της εποχής, καθώς οι Εβραίοι είχαν απολέσει σε μεγάλο βαθμό τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους και διατηρούνταν ως έθνος χωρίς πατρίδα. (Ρένα Μόλχο, 2001, σ. 225)

Το όνομα του κινήματος προέρχεται από τον λόφο της Σιών στην Ιερουσαλήμ. Στην Παλαιά Διαθήκη η λέξη Σιών χρησιμοποιείται συνεκδοχικά για την πόλη Ιερουσαλήμ.

Το σιωνιστικό κίνημα (2/4)

Μετά τη Γαλλική Επανάσταση, η χειραφέτηση ώθησε τον εβραϊσμό σε μια συνειδητή και οργανωμένη προσπάθεια αφομοίωσης, που επικράτησε ως πρακτική σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα.

Η διαπίστωση, ωστόσο ότι οι διώξεις και ο αντισημιτισμός στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη αναβίωναν όσο η αφομοίωση των Εβραίων κέρδιζε έδαφος στα νέα εθνικά κράτη, επέβαλε την ανανέωση της εθνοτικής τους συνοχής.

Η διαμόρφωση της σιωνιστικής ιδεολογίας ήταν η απάντηση των «διαφωτισμένων» Εβραίων, όταν αντιλήφθηκαν ότι ο αντισημιτισμός, όπως και κάθε είδους ρατσισμός, αναδυόταν από την αρχή της ομοιογένειας που επιβεβαίωνε τον εθνικισμό.

Το σιωνιστικό κίνημα (3/4)

Η εβραϊκή εθνική ιδέα διαμορφώθηκε αρχικά σε δύο φάσεις:

- την πολιτιστική, που προσανατολίστηκε στην αποκατάσταση της εθνοτικής τους συνοχής μέσω της επαναφοράς των εβραϊκών παραδοσιακών αξιών,
- και στην πολιτική, που υποστήριζε ότι η διάσωση της εθνοτικής συνοχής δεν θα μπορούσε να εκπληρωθεί χωρίς την εξασφάλιση κάποιας εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη. (Μόλχο, 2001, σ. 226, Walter Laquer, 1976)

Στο πλαίσιο της αναζωπύρωσης της εβραϊκής εθνικής συνείδησης εντάσσεται και η τεχνητή αναγέννηση της εβραϊκής γλώσσας, η οποία ήταν μια γλώσσα 2.000 χρόνων αλλά υπήρχε μόνο στα ιερά κείμενα και δεν χρησιμοποιούνταν.

Το σιωνιστικό κίνημα (4/4)

Η άνοδος του σιωνιστικού κινήματος στα τέλη του 19ου αι. επηρεάστηκε από εθνικιστικά ρεύματα στην Ευρώπη, καθώς και από την εκκοσμίκευση της εβραϊκής ζωής στην Ανατολική Ευρώπη, γεγονός που οδήγησε πολλούς αφομοιωμένους Εβραίους διανοούμενους να αναζητήσουν μια νέα βάση για μια εβραϊκή εθνική ζωή.

Ένα τέτοιο άτομο ήταν ο Theodor Herzl, ένας Βιεννέζος δημοσιογράφος ο οποίος έγραψε *Το εβραϊκό κράτος* (1896), καλώντας για τη δημιουργία ενός εβραϊκού έθνους-κράτους ως λύση για τη Διασπορά και τον αντισημιτισμό.

Το 1897 ο Herzl συγκάλεσε το πρώτο Παγκόσμιο Σιωνιστικό Συνέδριο στη Βασιλεία, η οποία συγκέντρωσε διάφορες πρωτο-σιωνιστικές ομάδες σε ένα κίνημα.

Το συνέδριο συνέβαλε στο να ιδρυθούν σιωνιστικές οργανώσεις στις περισσότερες χώρες με μεγάλους εβραϊκούς πληθυσμούς.

Απαρχές του σιωνιστικού κινήματος (1/4)

Ο Ραβίνος Shlomo Yehudah Alkalay (1798-1878), και ο Ραβίνος Zevi Hirsch Kalischer (1795-1874) εμφανίστηκαν στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και ήταν από τους πρώτους υποστηρικτές του Σιωνισμού, τονίζοντας ότι ένα εβραϊκό κράτος στο Ισραήλ θα ήταν μια προπαρασκευαστική φάση για τον ερχομό του Μεσσία.

Μια πιο σύγχρονη ουτοπική εκδοχή του Σιωνισμού - βασίζεται σε μια σοσιαλιστική προοπτική και πλαισιώνεται από την άποψη της ηθικής ανάγκης - αναπτύχθηκε από Moses Hess (1812-1875). Στο *Ρώμη και Ιερουσαλήμ* (1862), ο Hess υποστήριξε ότι οι Εβραίοι δεν ήταν μια θρησκευτική ομάδα, αλλά ένα ξεχωριστό έθνος που χαρακτηρίζεται από μια μοναδική θρησκεία της οποίας η καθολική σημασία πρέπει να αναγνωριστεί.

Η απάντηση, σύμφωνα με τον Hess, θα πρέπει να είναι μια πολιτική οργάνωση των Εβραίων, καθώς και η δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, το οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ένα πνευματικό κέντρο και μια βάση για πολιτική δράση, βασισμένο σε σοσιαλιστικές αρχές.

Απαρχές του σιωνιστικού κινήματος (2/4)

Το εβραϊκό εθνικό κίνημα εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1870 με την ίδρυση ενώσεων για την προώθηση της μετανάστευσης των Εβραίων στην Παλαιστίνη - Hovevei Zion (εραστές της Σιών) - σε διάφορες πόλεις της Ρωσίας και αργότερα εξαπλώθηκε στην Πολωνία.

Το κίνημα υιοθέτησε τρεις κεντρικούς στόχους:

1. Αυτό-χειραφέτηση (δηλαδή, αυτο - δράση από ένα οργανωμένο εθνικό οργανισμό).
2. Παραγωγικότητα (δηλαδή, η αναδιάρθρωση των ιστορικών επαγγελμαμάτων των Εβραίων και η αξιοποίηση νέων πηγών προς το ζην, όπως η γεωργία).
3. Ορισμένα μέτρα αυτοδιοίκησης (Ettinger και Bartal, 1996) .

Απαρχές του σιωνιστικού κινήματος (3/4)

Η προσπάθεια για την επίτευξη των δύο πρώτων στόχων ήταν μόνο εν μέρει επιτυχής. Οι στόχοι υιοθετήθηκαν με ενεργό τρόπο από ενώσεις όπως η Beit Yaakov Lechu ve Nelcha - "Go Forth to the House of Jacob », τα μέλη της οποίας είχαν μεταναστεύσει στην Παλαιστίνη και έτσι άρχισε το πρώτο κύμα της μετανάστευσης, η οποία είναι γνωστή ως η πρώτη Aliyah (αλίγια).

Απαρχές του σιωνιστικού κινήματος (4/4)

Ωστόσο, πολύ λίγοι Εβραίοι ήταν πρόθυμοι να μεταφράσουν την εθνικιστική συνείδησή τους σε συγκεκριμένη συλλογική δράση και σε μετανάστευση και το κίνημα σύντομα υποχώρησε στο περιθώριο της εβραϊκής κοινωνίας στην Ανατολική Ευρώπη.

Η εποικιστική δραστηριότητα στην Παλαιστίνη, ωστόσο, η οποία πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του Baron Edmond de Rothschild, είχε δημιουργήσει μια οικονομική και εθνική υποδομή, την οποία περαιτέρω κύματα μετανάστευσης θα αξιοποιούσαν. Ο τρίτος στόχος, η αυτοδιοίκηση, επιτεύχθηκε μετά την εμφάνιση του Theodor Herzl και τη σύγκληση του πρώτου Σιωνιστικού Συνεδρίου στη Βασιλεία το 1897. Η οργάνωση αυτή αντικατέστησε τον Baron de Rothschild ως κύριο χρηματοδότη των δραστηριοτήτων εποικισμού στην Παλαιστίνη (Ettinger και Bartal, 1996) .

Το πρώτο συνέδριο (1/10)

Το πρώτο Σιωνιστικό Συνέδριο κλήθηκε από τον Theodor Herzl με την έννοια ενός συμβολικού Κοινοβουλίου για εκείνους που υποστήριζαν την ιδέα ίδρυσης ενός σιωνιστικού κράτους.

Ο Herzl αρχικά είχε προγραμματίσει να πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση στο Μόναχο, αλλά λόγω της τοπικής εβραϊκής αντιπολίτευσης μετέφερε τη συγκέντρωση στη Βασιλεία της Ελβετίας.

Το Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα συναυλιών του Δημοτικού Καζίνο Βασιλείας στις 29 Αυγούστου 1897.

Το πρώτο συνέδριο (2/10)

Το πρώτο ζήτημα, που προκάλεσε διαχωριστικές τάσεις στο σιωνιστικό κίνημα ήταν το αν η Παλαιστίνη, τα εδάφη της, ήταν απαραίτητα για την ίδρυση ενός εβραϊκού κράτους.

Η πλειοψηφία των αντιπροσώπων στο συνέδριο του 1903 έκρινε ότι ήταν απαραίτητη και απέρριψε τη βρετανική προσφορά μιας πατρίδας στην Ουγκάντα.

Η αντιπολίτευση, οι Territorialists υπό την ηγεσία του Israel Zangwill, διαφώνησαν με την αιτιολογία ότι ήταν απαραίτητο ένα άμεσο καταφύγιο για τους διωκόμενους Εβραίους.

Γενικότερα, εντός του σιωνιστικού κινήματος αναπτύχθηκε ένα ευρύ φάσμα συνδυασμών, που κυμαίνονταν από τη σύνθεση του εθνικισμού με την παραδοσιακή εβραϊκή Ορθοδοξία (στο κίνημα Mizrahi, που ιδρύθηκε το 1902) μέχρι τη σύμπλευση του σιωνισμού με τον ουτοπικό και μαρξιστικό σοσιαλισμό.

Το πρώτο συνέδριο (3/10)

Το σχέδιο Ουγκάντα

Υστερα από αίτημα του Herzl προς τη Βρετανία για βοήθεια, το βρετανικό υπουργικό συμβούλιο πρότεινε την ίδρυση ενός εβραϊκού κράτους στην "Ουγκάντα" (στην πραγματικότητα στη σύγχρονη Κένυα).

Ο Herzl αρχικά απέρριψε την ιδέα, προτιμώντας την Παλαιστίνη, αλλά μετά τον Απρίλιο του 1903 (Kishinev πογκρόμ) εισήγαγε μια αμφιλεγόμενη πρόταση στο 6^ο Σιωνιστικό Συνέδριο να διερευνήσουν την περίπτωση της Ουγκάντας ως ένα προσωρινό μέτρο για τους Ρώσους Εβραίους που βρίσκονταν σε κίνδυνο.

Παρά την έκτακτη ανάγκη και τον προσωρινό χαρακτήρα, η πρόταση αποδείχθηκε ιδιαίτερα διχαστική.

Λίγοι ιστορικοί πιστεύουν ότι ένα τέτοιο σύστημα διακανονισμού θα μπορούσε να προσελκύσει μετανάστες, εβραϊκή οικονομική υποστήριξη ή διεθνή πολιτική υποστήριξη.

Τελικά, δημιουργήθηκε μια επιτροπή για τη διερεύνηση της δυνατότητας, η οποία απορρίφθηκε οριστικά μέχρι το 7ο σιωνιστικό Συνέδριο το 1905.

Το πρώτο συνέδριο (4/10)

Στην Οθωμανική επικράτεια η εξάπλωση του σιωνισμού συνδυάστηκε μεταξύ άλλων με τις δυτικές επιρροές και παρεμβάσεις που δέχθηκε η αυτοκρατορία κατά τον 19^ο αιώνα μέσω των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων των περισσότερων εθνικοθρησκευτικών της μειονοτήτων.

Στις αρχές του αιώνα, στη διάδοση του σιωνισμού στην αυτοκρατορία συνέβαλε σημαντικά και η εγκατάσταση Ευρωπαίων σιωνιστών ηγετών σε οθωμανικά κέντρα επιρροής (Κωνσταντινούπολη), όπου προσπάθησαν να χρησιμοποιήσουν τις τοπικές εβραϊκές κοινότητες ως γέφυρα των εβραϊκών εθνικών διεκδικήσεων προς την οθωμανική εξουσία.

Το πρώτο συνέδριο (5/10)

Δίστανται οι απόψεις ως προς τον ακριβή αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτό το πρώτο Σιωνιστικό Συνέδριο, ωστόσο, πρέπει να ήταν 200 άτομα από δεκαεπτά χώρες, εξήντα εννέα από τους οποίους ήταν εκπρόσωποι από διάφορες σιωνιστικές ομάδες και οι υπόλοιποι ήταν αυτόνομοι συμμετέχοντες.

Παρόντες ήταν επίσης δέκα μη Εβραίοι, οι οποίοι καλούνταν να απέχουν από την ψηφοφορία. Δεκαεπτά γυναίκες παρακολούθησαν το συνέδριο, κάποιες από αυτές αυτόνομα και άλλες συνοδεύοντας αντιπροσώπους, αλλά δεν είχαν δικαίωμα ψήφου. Πλήρη δικαιώματα μελών απέκτησαν το επόμενο έτος, κατά το δεύτερο Σιωνιστικό Συνέδριο.

Το πρώτο συνέδριο (6/10)

Στο συνέδριο, ο Herzl εξελέγη πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης και ο Max Nordau ένας από τους τρεις αντιπροέδρους.

Στη συνέχεια, το Σιωνιστικό Συνέδριο συνερχόταν μία φορά ετησίως (1897-1901), αργότερα, κάθε δεύτερο χρόνο (1903-1913, 1921-1939).

Από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, οι συναντήσεις πραγματοποιούνται περίπου κάθε τέσσερα χρόνια.

Το πρώτο συνέδριο (7/10)

Για να αντιληφθούμε το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η πολιτική σκέψη του Herzl πρέπει να σημειώσουμε ότι το 1894, διαδραματιζόταν στη Γαλλία η υπόθεση του Alfred Dreyfus, ενός ελπιδοφόρου Εβραίου αξιωματικού του γαλλικού στρατού, ο οποίος αδίκως κατηγορήθηκε για προδοσία, κυρίως λόγω της επικρατούσας αντισημιτικής ατμόσφαιρας.

Ο Herzl υπήρξε μάρτυρας σκηνών όπου ο όχλος φώναζε «Θάνατος στους Εβραίους» στη Γαλλία, την πατρίδα της Γαλλικής Επανάστασης, και αποφάσισε ότι υπήρχε μόνο μία λύση: η μαζική μετανάστευση των Εβραίων σε μια γη που θα μπορούσε να είναι δική τους.

Έτσι, η υπόθεση Dreyfus έγινε ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες στη γένεση του Πολιτικού Σιωνισμού.

Το πρώτο συνέδριο (8/10)

Ας σημειώσουμε κάποιες πληροφορίες για το Max Nordau ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα το πώς γαλουχήθηκε πολιτικά.

Ο Nordau (1849-1923) γεννήθηκε ως Simon Maximilian Südfeld στην Πέστη, στην Ουγγαρία, γιος του Gabriel Südfeld, ενός ορθόδοξου ραβίνου με Σεφαραδίτικη καταγωγή. Παρά το γεγονός ότι είχε ένα καλό υπόβαθρο ως προς την Εβραϊκή παράδοση, ο Nordau απομακρύνθηκε από την εβραϊκή κοινότητα. Αρχικά εργάστηκε ως δημοσιογράφος, αλλά αργότερα αποφάσισε να σπουδάσει ιατρική. Το 1880 οι σπουδές του τον οδήγησαν στο Παρίσι, όπου άσκησε το ιατρικό επάγγελμα, αν και έγινε περισσότερο γνωστός για τα λογοτεχνικά του κείμενα.

Θεωρείται αμφιλεγόμενος συγγραφέας λόγω των επιθέσεων του στη σύγχρονη ευρωπαϊκή τέχνη, την κοινωνική και την πολιτική συμπεριφορά. Τα συμβατικά ψέματα της Κοινωνίας, που γράφτηκε το 1883, ήταν μια επίθεση στην παραλογοισμό, τον εγωισμό και τον μηδενισμό που αντιλαμβάνονταν ως τα κακά της εποχής του. Μέχρι το 1898, το λογοτεχνικό έργο του μεταφράστηκε σε περίπου 18 γλώσσες .

Το πρώτο συνέδριο (9/10)

Η στροφή του Nordau στο σιωνισμό δεν διαφέρει από εκείνη του Herzl. Και ο Nordau παραδέχτηκε ότι το αυξανόμενο κύμα αντισημιτισμού τον είχε φέρει “πίσω” στην υλοποίηση των καθηκόντων του προς τον εβραϊκό λαό. Όταν ο Herzl συναντήθηκε με το Nordau χρειάστηκε λίγη προσπάθεια για να πειστεί ο τελευταίος για τη σημασία της ιδέας ίδρυσης ενός εβραϊκού κράτους.

Ο Nordau σύντομα έγινε εταίρος του Herzl και έπαιξε έναν κεντρικό ρόλο στον καθορισμό του προγράμματος της Βασιλείας. Σε αυτό το πρώτο Σιωνιστικό Συνέδριο, ο Nordau έδωσε την εναρκτήρια ομιλία για την κατάσταση του εβραϊκού λαού, η οποία στη συνέχεια έγινε παράδοση σε μεταγενέστερα συνέδρια.

Το πρώτο συνέδριο (10/10)

Κατά το έκτο Σιωνιστικό Συνέδριο, ο Nordau υπερασπίστηκε την "Πρόταση Ουγκάντα" του Herzl υποστηρίζοντας ότι προσφέρει μια προσωρινή λύση για τα πάθη του Εβραϊκού λαού.

Ήταν αυτός που επινόησε τον όρο *Nachtsyl* (νυχτερινό καταφύγιο) για να περιγράψει το σχέδιο «Ουγκάντα». Μετά το θάνατο του Herzl, στον Nordau προσφέρθηκε η θέση του Προέδρου της Παγκόσμιας Σιωνιστικής Οργάνωσης, αλλά αυτός αρνήθηκε προτιμώντας αντ' αυτού να χρησιμεύσει ως σύμβουλος του David Wolffsohn. Αντιτάχθηκε την αυξανόμενη τάση προς την πρακτικό Σιωνισμό και παρέμεινε πιστός στο πολιτικό πρόγραμμα του Herzl:

1. Η προώθηση με κάθε πρόσφορο μέσο του αποικισμού στο Μεγάλο Ισραήλ με αγρότες, τεχνίτες και κατασκευαστές.
2. Η οργάνωση και η ένωση του συνόλου των Εβραίων με τη βοήθεια των κατάλληλων θεσμών, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με τη νομοθεσία της κάθε χώρας.
3. Η ενίσχυση και προώθηση του εβραϊκού εθνικού συναισθήματος.
4. Προπαρασκευαστικά βήματα προς τη συναίνεση των κυβερνήσεων, όπου είναι αναγκαίο, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Σιωνισμού.

Κριτική του κινήματος

Αρκετοί Εβραίοι έχουν ασκήσει κριτική στον Σιωνισμό ως εθνικιστικό κίνημα. Στο στόχαστρο βρίσκεται η μετατροπή του Ιουδαϊσμού από θρησκεία σε έθνος.

Υπερσυντηρητικοί Εβραίοι στηλιτεύουν επίσης τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ ως αντίθετη στην εβραϊκή θρησκεία και στο Ταλμούδ: ο Θεός κατέστρεψε την Ιερουσαλήμ μέσω των Βαβυλωνίων του Ναβουχοδονόσορ και έστειλε τους Εβραίους στην αιχμαλωσία και στην εξορία, όπου βρίσκονται ακόμη, λόγω των αμαρτιών τους. Το εβραϊκό βασίλειο θα ανασυσταθεί μόνο με την έλευση του Μεσσία. Ο Θεός έχει υποσχεθεί στους Εβραίους ότι θα ανοικοδομήσει εκ νέου την Ιερουσαλήμ: ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, φησὶ Κύριος, καὶ οἰκοδομηθήσεται πόλις τῷ Κυρίῳ (Ιερ. 38:38). Η βίαιη κατάκτησή της από τους Εβραίους αποτελεί ασέβεια προς την υπόσχεση αυτήν του Θεού.

Οι παρεμβάσεις της Μ. Βρετανίας (1/4)

Η Μεγάλη Βρετανία που ενδιαφερόταν, όπως και η Γαλλία, για μελλοντική διεθνοποίηση της Παλαιστίνης εκμεταλλεύθηκε τον αραβικό εθνικισμό εναντίον των Οθωμανών Τούρκων με μία προσχεδιασμένη εξέγερση.

Στις 30 Οκτωβρίου 1918 η Οθωμανική Αυτοκρατορία υπέγραψε ανακωχή και η Παλαιστίνη κατελήφθη από τον βρετανικό στρατό. Το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών επικύρωσε τον Ιούλιο του 1922 τη βρετανική Εντολή στην Παλαιστίνη που είχε αποφασιστεί στη Διάσκεψη του Σαν Ρέμο τον Απρίλιο του 1920.

Σε πολύ σύντομο διάστημα ο αριθμός των Εβραίων που εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη αυξήθηκε τόσο που οι ίδιοι οι βρετανοί αναγκάστηκαν να περιορίσουν το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Παλαιστίνη, ιδιαίτερα μετά την έντονη αντίδραση με αλυσιδωτές πράξεις βίας από πλευράς Αράβων.

Οι παρεμβάσεις της Μ. Βρετανίας (2/4)

Στις 2 Νοεμβρίου 1917 και ενώ η εξέγερση κατά των Οθωμανών εξελίσσεται νικηφόρα για τους Άραβες που ονειρεύονται ανεξαρτησία, ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών, Άρθουρ Τζέιμς Μπάλφουρ, αποστέλλει μία επιστολή στον **ηγέτη της εβραϊκής κοινότητας της Μεγάλης Βρετανίας**, Λόρδο Ρότσιλντ, ζητώντας από αυτόν να την διαβιβάσει στη **Διεθνή Σιωνιστική Ομοσπονδία**.

Πρόκειται για τη «Διακήρυξη Μπάλφουρ», όπως θα μείνει στην ιστορία, με την οποία **δίδεται η υπόσχεση για την εγκαθίδρυση μιας «εβραϊκής πατρίδας»** στην Παλαιστίνη, με σεβασμό στα δικαιώματα των λαών που ζουν ήδη στην περιοχή.

Ως αντάλλαγμα, η εβραϊκή κοινότητα καλείται να ενθαρρύνει τις ΗΠΑ να εισέλθουν στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Οι παρεμβάσεις της Μ. Βρετανίας (3/4)

Οι συζητήσεις που προηγήθηκαν της Διακήρυξης είχαν να κάνουν με τις λεπτομέρειες στη διατύπωση. Η φράση «εβραϊκή πατρίδα» χρησιμοποιήθηκε εσκεμμένα αντί της λέξης «πολιτεία», μιας και το επίσημο Λονδίνο δεν παραδέχτηκε ποτέ ότι στόχος του ήταν η δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους.

Επιπλέον, η αλλαγή μιας πρόθεσης οροθετούσε αυτή την πατρίδα μέσα στην Παλαιστίνη προς αποφυγή του εποικισμού όλης της περιοχής, ενώ στο τελικό κείμενο προστέθηκε και η αναφορά στα δικαιώματα των μη εβραϊκών κοινοτήτων.

Μελέτες δείχνουν ότι όλες αυτές οι αλλαγές ήταν αποτέλεσμα πιέσεων ενός **αντι-σιωνιστή εβραίου και υπουργού της ινδικής κυβέρνησης, του Έντουιν Σάμιουελ Μοντάγκου**, που πίστευε ότι η Διακήρυξη Μπάλφουρ στην αρχική της μορφή θα ενίσχυε τους αντισημιτικούς διωγμούς.

Οι παρεμβάσεις της Μ. Βρετανίας (4/4)

Η επιστολή περιελήφθη τρία χρόνια αργότερα στη Συνθήκη των Σεβρών, με την οποία διαμοιράστηκαν τα ιμάτια της πάλαι ποτέ κραταιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η Μ. Βρετανία πήρε υπό την εντολή της τα εδάφη της Παλαιστίνης, κατόπιν αποφάσεως της Κοινωνίας των Εθνών. Οι Εβραίοι της Διασποράς ενθαρρύνθηκαν να μεταναστεύσουν κατά χιλιάδες στη «Γη της Επαγγελίας» και των προγόνων τους, προς μεγάλη αντίδραση των ντόπιων Αράβων.

Η πληθυσμιακή ισορροπία της περιοχής άρχισε να διαταράσσεται, η απελευθερωτική για τους Εβραίους -τρομοκρατική για τους Άραβες- οργάνωση «Χαγκανά» ανέλαβε δράση και οι Βρετανοί «ένιπταν τας χείρας τους», όταν δεν υποστήριζαν το εβραϊκό στοιχείο.

Η επιμονή στο μύθο της εβραϊκής συνωμοσίας (1/2)

Έχοντας εξηγήσει το ιστορικό πλαίσιο, ας επανέλθουμε στο μύθο της εβραϊκής συνωμοσίας και ας προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τη διαχρονικότητά του.

Η διακίνηση και υποδοχή του σχετικού μύθου της συνωμοσίας (οι Εβραίοι κατέχουν το χρήμα, συνωμοτούν και θέλουν να γίνουν κυρίαρχοι του κόσμου, καθορίζουν την τύχη του, διαθέτουν προσβάσεις σε όλες τις κυβερνήσεις, οι οποίες τους υπηρετούν συνειδητά ή ασυνείδητα κ.λπ.) δεν σταμάτησε να σημειώνει ιδιαίτερες επιτυχίες. Γιατί συμβαίνει αυτό;

Η επιμονή στο μύθο της εβραϊκής συνωμοσίας (2/2)

Σύμφωνα με τον Γάλλο στοχαστή Ταγκιέφ, ο συγκεκριμένος μύθος λειτουργεί στη βάση της λεγόμενης «διαβολικής αιτιότητας». Όταν κάποιος τον επικαλούνται, το κάνουν για να υποδείξουν έναν εχθρό, στην περίπτωση των Εβραίων τον «απόλυτο» προς εξόντωση εχθρό, όπως συνέβη στη ναζιστική Γερμανία, δηλαδή μία αιτία η οποία θεωρείται η αφετηρία όλων των δεινών.

Αλλά εδώ χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, αφού η επίκληση αυτού του μύθου συνδυάζει την ανορθολογικότητα με έναν σιδερένιο ορθολογισμό. Όλα παραπέμπουν σε μία και μοναδική αρχική γενεσιουργό αιτία, αφού, σύμφωνα με τον Λ. Πολιακόβ, έναν από τους σημαντικότερους και πρωτοπόρους ερευνητές του αντισημιτικού/αντισιωνιστικού συνδρόμου, «το πνεύμα των ανθρώπων γοητεύεται από τη στοιχειώδη και εξαντλητική αιτιότητα». (Πανταζόπουλος, Βιβλιοθήκη, 22/6/2007)

Οι λειτουργίες του μύθου (1/5)

Σύμφωνα με τον Ταγκιέφ υπάρχει ένα σχήμα αποτελούμενο από πέντε λειτουργίες που εξηγούν την επιτυχία του μύθου της «παγκόσμιας εβραϊκής συνωμοσίας».

Η πρώτη λειτουργία: όλα εξηγούνται διά της απλούστευσης. Ο μύθος προσφέρει το κλειδί της γνώσης. Εξηγεί διά της απλούστευσης των δεδομένων ό,τι φαίνεται σκοτεινό και απόμακρο για την πλειονότητα του πληθυσμού, και την ίδια στιγμή συστηματοποιεί διάσπαρτες φήμες και ενισχύει στερεότυπα.

Ικανοποιεί, έτσι, την ανάγκη για «γνώση» της ίδιας της ιστορικής εξέλιξης, τα νοήματα της οποίας φαίνονται απόμακρα, σύνθετα και δυσεπίλυτα για τους περισσότερους: «τα "Πρωτόκολλα" παράγουν έτσι, μέσω της δαιμονοποίησης ενός αιώνιου εχθρού του ανθρώπινου γένους, την κατανόηση του ουσιώδους, που θεωρείται συγκαλυμμένο... »

Οι λειτουργίες του μύθου (2/5)

Λειτουργία δεύτερη: η άμυνα κατά μιας απειλής. Τα «Πρωτόκολλα», επισημαίνει ο Ταγκιέφ, λειτουργούν «αποκαλυπτικά», ξεγυμνώνουν και κατονομάζουν τον εχθρό, τον κάνουν να μιλάει για τα σκοτεινά του σχέδια. Ταυτόχρονα, «η ανάγνωση των "Πρωτοκόλλων" έχει καθαρτικά αποτελέσματα, φέρνει γαλήνη και παρηγοριά σε όσους κυριεύτηκαν από την ανησυχία που νιώθει κανείς όταν πιστεύει ότι υπάρχουν τρομακτικοί εχθροί, αλλά δεν μπορεί να τους προσδιορίσει».

Η αποκάλυψη του μυστικού της συνωμοσίας μιας φούχτας συνωμοτών λειτουργεί ως η «αρχή της προσπάθειας εξολόθρευσής της, ως πράξης αμυντικής μαγείας. Της στερεί τα μέσα να αμυνθεί», και την ίδια στιγμή παρέχει στους κατά φαντασία πληττόμενους τα μέσα της αντεπίθεσης «ακολουθώντας τους μυστικούς κανόνες δράσης του ίδιου του εχθρού». Γι' αυτούς που απειλούνται όλα επιτρέπονται προκειμένου να εξοντώσουν το «κακό».

Οι λειτουργίες του μύθου (3/5)

Λειτουργία τρίτη: η νομιμοποίηση ως εθνοκεντρική εκλογίκευση. Αν τα «Πρωτόκολλα» λειτούργησαν σε μια πρώτη φάση ως μέσα δικαίωσης των πογκρόμ κατά των Εβραίων στην τσαρική Ρωσία, αυτή η νομιμοποιητική τους λειτουργία δεν σταμάτησε εκεί. Στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση, για παράδειγμα, η ήττα των αραβικών χωρών στον Πόλεμο των Έξι Ημερών ερμηνεύτηκε συχνά από τον τύπο αλλά και στον πολιτικό λόγο όχι ως καθαρή στρατιωτική ήττα, αλλά ως ήττα οφειλόμενη στο «αποτέλεσμα μιας διεθνούς συνωμοσίας σκοτεινών δυνάμεων που είχαν οργανωθεί από "σιωνιστές"». Στην πραγματικότητα, μία τέτοια ερμηνεία αποδυναμώνει το πολιτικό πρόβλημα και τη σημασία του και δεν συμβάλλει στην εξεύρεση λύσης.

Οι λειτουργίες του μύθου (4/5)

Λειτουργία τέταρτη: η εξόντωση του απόλυτου εχθρού. Εδώ, ο μυθικός μηχανισμός των «Πρωτοκόλλων» δεν υποδεικνύει «απλώς» την αναγκαιότητα απομόνωσης του δαιμονοποιημένου εχθρού, αλλά συνιστά και κάλεσμα για τη φυσική του εξόντωση. Ο εχθρός μπορεί να προσλάβει τις πιο διαφορετικές μορφές, μπορεί να είναι ο φιλελευθερισμός/καπιταλισμός, ο κομμουνισμός/διεθνισμός, η μασονία κ.ο.κ.

Οι λειτουργίες του μύθου (5/5)

Λειτουργία πέμπτη: η αρνητική αναμάγευση του κόσμου. Παρέχοντας μια βάση αιτιώδους μυθολογικής εξήγησης, τα «Πρωτόκολλα» συμβάλλουν στην ενίσχυση μιας διάχυτης αγωνίας, στοιχείο το οποίο παραπέμπει στο καθήκον μιας διαρκούς επαγρύπνησης της κοινωνίας.

Ο «Εβραίος», στο πλαίσιο αυτό, κατασκευάζεται, όπως συνέβη στην περίπτωση του ναζισμού, ως «αντι-φυλή», ως κάτι το οποίο βρίσκεται εκτός ανθρώπινης φύσης.

Δεν είναι «απλώς» ο εκπρόσωπος του Σατανά, αλλά ο ίδιος ο Σατανάς προσωποποιημένος, και είναι με τον τρόπο αυτόν που «η συνωμοσιακή φιλολογία τείνει να ταυτίζεται με τη σατανιστική φιλολογία».

Βιβλιογραφία

- Haddad W. William and Ochsenvald William, *Nationalism in a no national state: The dissolution of the Ottoman Empire*, Ohio State University Press, Οχάιο 1977.
- Katz Jacob, *From prejudice to destruction. Anti-Semitism, 1700-1933*, Harvard University Press, Κέμπριτζ Μασαχουσέτη 1980.
- Μαργαρίτης Γιώργος, *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες. Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων στην Ελλάδα, Εβραίοι, Τσάμηδες*, Αθήνα: Βιβλιόραμα 2005
- Μόλχο Ρένα, *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης 1856 -1919. Μια ιδιαίτερη κοινότητα*, Θεμέλιο, Αθήνα 2001.
- Σταυρακάκης Γιάννης, *Ο Λακάν και το πολιτικό, Ψυχογιός*, Αθήνα 2008.
- Taguieff Pierre-André, *Ο μύθος των «Σοφών της Σιών»*, Πόλις, Αθήνα 2006.
- Ψαρράς Δημήτρης, *Το μπεστ σέλερ του μίσους. Τα "Πρωτόκολλα των σοφών της Σιών" στην Ελλάδα, 1920-2013*, [Πόλις](#), Αθήνα 2013

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα. «Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα. Το σιωνιστικό κίνημα και οι θεωρίες συνωμοσίας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS366/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

